

ÖNDE GELEN İKTİSAT DOKTORA PROGRAMLARINDA TEMEL MAKRO İKTİSAT EĞİTİMİ

AHMET FARUK AYSAN*

YAVUZ SELİM HACIHASANOĞLU*

GAZİ İŞHAK KARA*

AMAÇ SUNER*

Abstract: GRADUATE MACROECONOMICS EDUCATION IN LEADING PH.D PROGRAMS IN ECONOMICS

This paper analyzes the current state of research in macroeconomics in the light of first year macroeconomics courses offered in the 16 leading Ph.D programs. Our investigation confirms that methodological and ideological differences of 1970's and 80's are about to disappear as methodological gap between macroeconomics and microeconomics is narrowing. Moreover, while use of mathematics in macroeconomics is increasing, applied mathematics gains more importance than theoretical mathematics. This paper also shows that, in the first year of Ph.D. programs, lectures in macroeconomics are designed to teach basic techniques and methods while the topics like the imperfection based models, monetary and fiscal policies, welfare implications of these policies and the role of institutions in economy are left to the following years.

Key words: Graduate macroeconomics teaching, use of mathematics in macroeconomics, difference between undergraduate and graduate education in macroeconomics, ideology and methodology in macroeconomics

JEL Code: A23, B22, B41

* Boğaziçi Üniversitesi, Ekonomi Bölümü

Özet

Bu makalede, makro iktisat eğitimi alanında önde gelen 16 okuldaki ilk yıl makro iktisat dersleri ışığında makro iktisat araştırmalarının mevcut durumu incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda, makro iktisatta 1980’lerde egemen olan metodolojik ve ideolojik farklılıkların ortadan kalkmakta olduğu, makro iktisat ile mikro iktisat metodolojisinin birbirine yaklaşmakta olduğu ve matematiğin makro iktisat alanındaki kullanımının giderek arttığı olduğu ortaya konulmuştur. Ayrıca, makro iktisat eğitiminde teorik matematiğe nazaran uygulamalı matematiğin önem kazanmakta olduğu tespit edilmiştir. Bu okullardaki ilk yıl makro iktisat derslerinin temel teknik ve metotları vermek üzere tasarlanmış olduğu; aksaklıkları temel alan modeller, para ve maliye politikaları ve bunların refah analizleri, kurumların ekonomideki rolü gibi son dönem makro iktisat çalışmalarında ön plana çıkan konuların sonraki yıl derslerine bırakıldığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Makro iktisat doktora eğitimi, matematiğin makro iktisattaki kullanımı, makro iktisat eğitiminde lisans – doktora farkı, makro iktisat metodolojisi.

JEL Kodu: A23, B22, B41

I. GİRİŞ

İktisatçıların çalışma alanlarının şekillenmesinde aldıkları doktora eğitiminin etkisi yadsınamaz. David Colander, bireylerin iktisatçı olarak doğmadıklarını, iktisatçıların aldıkları formel ve informel eğitim sürecinin onların problemlere yaklaşımlarını, bilgiyi ele alışlarını ve çalışma alanlarını şekillendirdiğini söylemektedir. Bu bağlamda iktisadı, “iktisatçının yaptığıdır” şeklinde tanımlayan Jacob Viner’in tanımını “iktisat, iktisatçının doktora eğitimi sırasında yapmayı öğrendiğidir” şeklinde değiştirebiliriz¹. Bu noktadan hareketle, dünyada makro iktisat alanında önde gelen okulların ilk yıl doktora derslerinde işlenen konuların

¹ Ayrıca bakınız: Hansen (1991).

makro iktisadın gidişatı konusunda bize fikir vereceği kanaatindeyiz. Bu makale, bu düşünceden hareketle yazılmıştır.

Ayrıca bu tür bir çalışmanın iktisat alanında yurt dışında doktora yapmak isteyen öğrencilere de yol göstereceğini düşünmekteyiz. Zira, standart bir iktisat lisans programından mezun olan bir öğrenci, lisansüstü programına başladığında makro iktisat derslerinde oldukça farklı bir içerikle karşılaşmaktadır. Diğer bir ifadeyle, makro iktisat alanında, lisans ve lisansüstü eğitimi giderek birbirinden farklılaşmakta ve uzaklaşmaktadır. Bu çalışmada, yaşanan bu durumun nedenleri üzerinde de durulmuştur..

Bu çalışmada makro iktisat alanında önde gelen 16 okulun², Massachusetts Teknoloji Enstitüsü (MIT), Chicago Üniversitesi, Harvard Üniversitesi, Stanford Üniversitesi, Minnesota Üniversitesi, Princeton Üniversitesi, Pennsylvania Üniversitesi, Northwestern Üniversitesi, California Üniversitesi - Berkeley, New York Üniversitesi, California Üniversitesi - Los Angeles (UCLA), Yale Üniversitesi, Columbia Üniversitesi, Londra İktisat ve Politik Bilimler Üniversitesi (LSE), Rochester Üniversitesi, Wisconsin Üniversitesi – Madison, doktora programındaki ilk yıl makro iktisat dersleri incelenmiştir. Adı geçen bu okullar makro iktisat literatürüne yön veren okullar olmaları sebebiyle bu çalışmada özellikle ele alınmıştır.

Bu çalışmayı inceleyen birinin aklına ilk gelecek soru, neden mikro iktisat değil de makro iktisat dersleri ile ilgilendiğimiz olabilir. Mikro iktisat, gerek işlenen konular gerek okutulan kitaplar açısından yerleşmiş bir yapıya sahip olduğundan yukarıda sıraladığımız okulların tümünde ilk yıl mikro iktisat derslerinde büyük ölçüde bir birlik görmek mümkündür. Dolayısıyla eğer mikro iktisat derslerini inceleysek, yazı birbirinin tekrarı ibaret olan 16 okulun programlarının anlatımı şeklinde olacaktır. Ayrıca, ilk yıl okutulan mikro iktisat derslerinden yola çıkarak mikro iktisadın geleceği konusunda bir yorum yapmanın çok güç olacağı kanaatindeyiz. Öte yandan, makro iktisatta çok daha dinamik bir literatür karşımıza çıkmaktadır. Makro iktisat, mikro iktisada göre daha çok değişen ve kendisini arayan bir alandır. Makro iktisatta çalışma alanları reel ekonomide yaşanan değişim ve dönüşümlerle de ciddi bir paralellik arz etmektedir. Bu durum, makro iktisat eğitimini de ciddi biçimde etkilemekte ve bu alanda yapılacak bir çalışmayı daha ilgi çekici kılmaktadır. Biz ayrıca seçtiğimiz okullarda makro iktisat derslerini inceleyerek, benzer ve farklı yönleri ortaya koymayı, buradan yola çıkarak makro iktisatta araştırma alanlarının önümüzdeki dönemde nasıl biçimleneceğine dair ipuçları edinmeyi hedeflemekteyiz.

² Bu listenin belirlenmesinde “US News” ve “econphd.net” sitelerindeki sıralamalardan yararlanılmıştır.

Bugün, makro iktisadın sınırlarını ve konularını belirleyen genel kabul görmüş bir tanım bulunmamaktadır. Bu çalışmada incelenen okullar için de böyle bir görüş birliğinden söz etmek mümkün değildir. Bu makalede, makro iktisat en geniş anlamıyla kullanılmaktadır. Makro iktisadın pratikteki kullanımında büyüme, kalkınma, gelir dağılımı, uluslararası iktisat, para teorisi ve çalışma iktisadı gibi alanlara tek tek girebilecek konular makro iktisat adı altında öğretilmektedir. Bu nedenle çalışmada ilk yıl makro iktisat derslerinde gösterilen konuların tamamı makro iktisat çatısı altında değerlendirilmiştir.

Bu çalışmada yukarıda sıralanan 16 okul tek tek ele alınmıştır.³ Ek bölümde⁴, her okulun doktora programı hakkında kısaca bilgi verilmiş ve eğer varsa bu okulun makro iktisat alanındaki spesifik konumundan bahsedilmiştir. İkinci olarak, eğer özellikle belirtilmişse bu okullarda öğrencilerin programa devam edebilmeleri için sahip olmaları gereken matematik altyapısına değinilmiştir. Yukarıda sayılan okullardan bazıları makro iktisat konusunda bir ekolün temsilcisi konumuna gelmiştir. Ayrıca bu okullar literatüre belirli alanlarda katkı sağlamış akademisyenleri bünyelerinde barındırmaktadırlar. Bu nedenle üçüncü olarak, her okulda makro iktisat alanında çalışma yapan ve ders veren öğretim görevlileri üzerinde kısaca durularak, akademik kariyerleri ve çalışma alanları hakkında bilgi verilmiştir.

Bir sonraki adımda, bu okullarda verilen makro iktisat dersleri ele alınmıştır. Bu bölümde, zorunlu ve seçmeli makro iktisat dersleri arasında ayırım yapılarak, zorunlu derslerinin üzerinde daha detaylı olarak durulmuştur. Zorunlu derslerle ilgili olarak;

1. Takip edilen ders kitapları, kitapların içeriği, kitaplardan ne kadar faydalandığı, hangi konularda kitaplara başvurulduğu hakkında bilgi verilmiştir,
2. Derslerde işlenen konular ana başlıklar altında toplanmıştır,
3. Kullanılan modeller ve metotlar anlatılmıştır,
4. Dersi takip etmek için gereken matematik bilgi düzeyi belirtilmiştir.

Seçilen okullar yukarıda belirtilen faktörler açısından incelendikten sonra veriler derlenmiş ve analiz edilmiştir. Bu bölümde, önde gelen okullarda verilen makro iktisat dersleri arasındaki benzerlik ve farklılıklar ortaya konularak makro iktisadın şu andaki durumu ve gelecekteki yönü hakkında tespitlerde bulunmuştur. Bu makalenin temel katkılarından birini bu sentez ve öngörüler oluşturmaktadır. Bizim bu çalışmada özgün katkılarımızın da bu noktada olacağını düşünmekteyiz.

³ Bu çalışmada okulların 2005-2006 eğitim-öğretim dönemindeki programları incelenmiştir.

⁴ Ek bölüm, makalenin çok uzun olması önlemek için ana metne alınmamıştır. İstenildiği takdirde yazarlardan temin edilebilir.

Yirminci yüzyılda bir bilim olarak ortaya çıkan makro iktisat günümüzdeki şekline ulaşana kadar oldukça hızlı bir gelişme sürecinden geçmiştir. Bu süreci, bazı iktisatçılar⁵ devrim ve karşı devrimler tarihi şeklinde açıklarken, bazıları da⁶ bilginin birikimli olarak ilerlediği dinamik bir süreç olarak yorumlamaktadır. Bugün gelinen noktada makro iktisadın artık oturmuş bir bilim olduğunu söylemek güçtür. Bu alanda yapılan çalışmalara baktığımızda hala oldukça dinamik ve değişken bir yapının hakim olduğu görülmektedir. Fakat gelinen noktada, makro iktisatla ilgili bazı ortak tespit ve kanılar mevcuttur. Ayrıca, bugüne kadar yaşanan süreçten ve devam etmekte olan problemlerden hareketle makro iktisattaki çalışma alanlarının geleceği üzerine de bazı öngörüler yapılmaktadır. Bu çalışmada, bu tespit ve öngörülere yer vererek, bunların makro iktisat eğitimi üzerindeki yansımaları da değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Bu tespitlerin en göze çarpanlarından biri, 1980'lerin ideolojik ve metodolojik farklılıklarının bugün büyük ölçüde ortadan kalkmakta olduğudur. Blanchard (2000), bu değişimi şöyle aktarmaktadır: "1980'lerin başlarında makro iktisat araştırmaları, aralarında derin ideolojik ve metodolojik farklar bulunan iki kampa bölünmüştü. Reel konjonktür dalgası teorisine göre, ekonomideki dalgalanmalar tamamen rekabetçi model çerçevesinde teknolojik şoklarla açıklanabilirken, yeni Keynesyenler aksaklıkların (imperfections) esas olduğunu savunuyorlardı. İlk grup, dengeye ve belirsizlik altında optimizasyona dayalı tamamen belirlenmiş genel denge modellerini kullanırken, yeni Keynesyenler dinamik genel denge modelleri yerine argümanlarının özünü yakalayan küçük modeller kullanıyorlardı." Blanchard'a göre, ideolojik ayrım bugün sona ermiştir. Ancak, bu sona erme iki kutup arasında temeldeki ideolojik farkların ortadan kalktığı anlamında değil, son yıllardaki araştırmaları ideolojik çizgiler etrafında organize etmenin mümkün olamayacağı anlamındadır. Öte yandan Colander (2004), 1970 ve 1980'lerde neoklasikler ile heterodoksları karşı karşıya getiren metodolojik tartışmaların geride bırakıldığını, katı neoklasik iktisat anlayışının günümüzde yerini eklektik bir ana akıma bıraktığını ifade etmektedir. Colander'e göre, bugün artık bu ana akımın teması, "Bana henüz bilmediğim ne söyleyebilirsin?"dir.

⁵ Bkz. Woodford, Michael, Revolution and Evolution in Twentieth-Century Macroeconomics, *Princeton University*, June 1999

⁶ Bkz. Blanchard, Olivier, What Do We Know About Macroeconomics That Wicksell and Fisher Did Not?, *The Quarterly Journal of Economics*, 2000

Makro iktisat içerisinde farklı kamplar arasındaki metodolojik farklar ortadan kalkarken, diğere bir önemli gelişme ise mikro iktisat ve makro iktisat metodolojilerinin giderek birbirine yaklaşmakta olduğudur. Woodford (1999), bunu şu şekilde açıklamaktadır: “Makro iktisat artık iktisadi büyüklüklerin incelenmesi için farklı bir yöntem ihtiyacı duyulduğunu iddia etmemektedir. Aksine, modern makro iktisat modelleri, aynen iktisadın diğere alanlarında olduğu gibi, hanehalkları ve firmaların optimizasyon davranışları üzerine kurulu dönemler arası genel denge modelleridir.” Diğere yandan Woodford, bu metodolojik yakınlaşmaya karşın, makro ve mikro iktisatçılar arasındaki ayrılıkların son yıllarda büyüdüğüne dikkat çekmektedir. Woodford’a göre bunun nedeni diğere bilimlerde olduğu gibi iktisatta da uzmanlaşmanın giderek artmasıdır.

Makro iktisadın bugünkü konumuyla ilgili bir diğere tespit ise matematiğin bu alan içerisindeki kullanımının giderek artmakta olduğudur. Bu durum, aslında sadece makro iktisatla sınırlı olan bir olgu da değildir. Matematik, bugün iktisadın hemen her alanında düşünceleri ifade etmeye yarayan önemli bir dildir. Gerektiği iktisatçılar tarafından yazılan makalelerde gerek ders kitaplarında bir araç olarak matematiğin kullanımı özellikle son 50 yıl içerisinde bir hayli yaygınlık kazanmıştır. Bu durum, iktisat eğitiminin de giderek daha fazla matematiksel hale gelmesine neden olmuştur. Matematik, bu çalışmada incelenen dünyanın önde gelen üniversitelerindeki iktisat doktora programlarının olmazsa olmazlarından. Bu okullara kabul alan öğrenciler arasında lisansını iktisat alanında yapanlardan sonra ağırlığı matematik lisansına sahip olan öğrenciler oluşturmaktadır. Colander’in (2004) Chicago, Columbia, Harvard, Yale, MIT, Standford, Princeton üniversitelerinin iktisat bölümlerinde 2002-2003 döneminde yaptığı araştırmaya göre bu bölümlerde doktora yapan öğrencilerin % 81’i lisansını iktisatta, % 21’i matematikte, % 22’si de diğere alanlarda yapmıştır.⁷

Blanchard tarafından yapılan bir diğere tespit de, 1980’den bu yana makro iktisat alanında yapılan araştırmaların önemli bir kısmının aksaklıkların rolü üzerine odaklandığıdır. Bu aksaklıklar arasında nominal ücret ve fiyat uyarlamaları, eksik (incomplete) piyasalar, asimetrik bilgi, merkezi olmayan (decentralized) piyasalarda arama ve pazarlık, üretimde artan getiriler sayılabilir. Keynesyenler tarafından savunulan aksaklıkların, eklektik ana akımda kendisine önemli bir yer bulması makro iktisat alanında ideolojik tartışmaların azalmasında etkili olmuştur. Bu anlamda, ideolojik tartışmada Keynesyenlerin üstünlük sağladığı da iddia edilebilir. Neoklasiklerin savunduğu kusursuz ve rekabetçi piyasalar algısı

⁷ Bazı öğrenciler çift ana dal yaptıkları için bu rakamların toplamı % 100’ü aşmaktadır.

yerini pek çok aksaklığın mevcut olduğu, tam rekabetten uzak ekonomik hayatın modellenmesine bırakmıştır. Aksaklıkların incelenmesinde dinamik optimizasyona dayalı genel denge modellerinin kullanılması ise metodolojik açıdan neoklasiklerin üstünlüğünün devam ettiğini göstermektedir.

Günümüzde doktora seviyesindeki makro iktisat eğitimiyle ilgili en sık dile getirilen eleştirilerden birisi özellikle ilk yıl derslerinde makro ekonomik politikalarla ilgili konulara yeterince değinilmediğidir. Colander (2004), makro iktisattaki değişim sürecinde ampirik çalışmaların önem kazanmasına rağmen, temel makro iktisat derslerinin ampirik bulgular ve politikayla ilişkisini kaybetmekte olduğunu vurgulamaktadır. Bizim bu çalışmada incelediğimiz okullarda, ilk yıl makro iktisat derslerinde ekonomi politikaları uygulamalarına yeterince ağırlık verilmediği, ancak genel olarak makro iktisat eğitiminin Colander'in eleştirileri haklı çıkaracak kadar da politik meselelere uzak kalmadığı ortaya konulmaktadır.

Makro iktisadın mevcut konumuna ilişkin yukarıda değinilen tespitlerin yanı sıra bu alandaki çalışmaların gelecekte alacağı şekil üzerinde de bazı görüşler ileri sürülmektedir. Son bölümde, makro iktisattaki araştırmaların geleceğine ilişkin öngörülere de yer verilerek bunların makro iktisat eğitimindeki yansımaları değerlendirilmiştir. Blanchard (2000), makro iktisattaki araştırmaların artık ciddi biçimde aksaklıklar üzerine odaklandığını; ancak, belirli bir grup aksaklık üzerine kurulu genel modellerin henüz çok kısıtlı sayıda olduğunu vurgulamakta ve makro iktisattaki araştırmaların geleceğiyle ilgili en önemli sorulardan birinin önümüzdeki dönemde bu tür modellerin yaygın bir biçimde kullanılıp kullanılmayacağı olduğunu ileri sürmektedir. Blanchard ikinci olarak, ekonomi politikalarının refah etkilerinin giderek karmaşık hale geldiğini belirterek, önümüzdeki dönemde makro iktisat çalışmalarının önemli bir boyutunu bu konunun teşkil edeceğini savunmaktadır. Blanchard, son olarak düzenleyici kurumların ve bunların işleyişi arasındaki farkların makro iktisat açısından yarattığı sonuçlar üzerindeki çalışmaların gelecekte daha fazla yer tutacağını iddia etmektedir.

Bu makalede, makro iktisatta 1980'lerde egemen olan metodolojik ve ideolojik farklılıkların ortadan kalkmakta olduğu, makro iktisat ile mikro iktisat metodolojisinin birbirine yaklaşmakta olduğu ve matematiğin makro iktisat alanındaki kullanımının giderek artmakta olduğu ortaya konulmuştur. Ayrıca, makro iktisat eğitiminde teorik matematiğe nazaran uygulamalı matematiğin önem kazanmakta olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmada incelenen okullardaki ilk yıl makro iktisat derslerinin temel teknik ve metotları vermek üzere

tasarlanmış olduğu; aksaklıkları temel alan modeller, para ve maliye politikaları ve bunların refah analizleri, kurumların ekonomideki rolü gibi son dönem makro iktisat çalışmalarında ön plana çıkan konuların sonraki yıl derslerine bırakıldığı görülmüştür.

Bundan sonraki bölümde, okulların incelenmesi sonucu elde edilen bulguların analizi ve sentezi yapılacaktır. Bu bölümde, incelenen okulların ilk yıl makro iktisat derslerindeki ortak ve farklı yanlar, işlenen konular, takip edilen kitaplar, makro iktisat eğitimindeki lisans ve doktora programlarındaki farklılıklar, makro iktisat alanındaki mevcut tartışmalar ve makro iktisat alanında yapılan araştırmaların geleceğine dair çıkarımlara yer verilmiştir. Bu çalışmanın verilerini oluşturan okulların ve derslerin tanıtımı ise ek bölümde sunulmuştur. Bu ek bölümde, doktora programlarının spesifik matematiksel önkoşulları, öğretim görevlileri, temel makro iktisat derslerinin detaylı anlatımı ve seçmeli makro iktisat dersleriyle ilgili özet bilgiler bulunmaktadır.

2. ANALİZ VE SENTEZ

Bu kısım kaleme alınmadan önce iktisat doktora eğitiminde önde gelen 16 okul tek tek ele alınarak, bu okulların doktora programlarındaki makro iktisat öğretimi incelenmiştir. Ancak, bu çalışmanın temel hedefi, önde gelen okulların iktisat doktora programlarında ilk yıl zorunlu olarak verilen makro iktisat derslerinden yola çıkarak günümüzde makro iktisat eğitiminin geldiği noktayı analiz etmek ve buradan hareketle önümüzdeki yıllarda makro iktisadın alacağı şekil hakkında ipuçları vermektir. Bu bölümde, her bir okuldan elde edilen veriler bir araya getirilerek bir senteze ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu sentez, derslerde işlenen ortak konuların ve takip edilen kitapların belirlenmesi, gerekli olan minimum matematik altyapısının ve kullanılan matematiksel araçların ortaya konulması şeklindedir.

2.1. Temel Makro İktisat Derslerindeki Ortak ve Farklı Yönler

Ortak konuların belirlenmesinde, makro iktisadın ana çerçevesini oluşturan başlıca konular temel alınmıştır. Ders programlarından ve notlarından yola çıkarak işlenen konular ana başlıklar altında toplanmış ve hangi konunun kaç okulda gösterildiği belirlenmiştir. Bu çalışmayı, Tablo 1’de özet halinde görmek mümkündür.

Makro iktisat işsizlik, enflasyon gibi ekonomik değişkenlerin zaman içerisindeki değişimini incelemektedir. Bu nedenle, modern makro iktisat içerisinde dinamik optimizasyon araçlarının yaygınlığı artmaktadır. Bugün, dinamik optimizasyon iktisat doktora

Tablo 1: Bölümlere göre temel makro iktisat derslerinde işlenen konular

	MIT	Chicago	Harvard	Stanford	Minne.	Princ.	Upenn	North	Berkeley	NYU	UCLA	Yale	Coumbia.	LSE	Roches.	Wiscon.	Top.
<i>Dinamik Optimizasyon (Dynamic Optimization)</i>	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	16
<i>İçsel Büyüme Teorisi (Endogenous Growth Theory)</i>	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	16
<i>Dışsal Büyüme Teorileri (Exogenous Growth Theories)</i>	X	X		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	15
<i>OLG (Overlapping Generations Model)</i>	X	X		X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X		13
<i>Para Politikası ve Mali Politika (Monetary and Fiscal Policy)</i>	X	X	X			X	X	X	X		X	X	X	X	X	X	13
<i>AR&GE, Teknoloji (R&D, Technology)</i>	X	X		X	X	X	X	X	X	X		X	X	X			12
<i>Konjonktür Dalgaları (Real Business Cycles)</i>	X	X	X			X	X	X	X		X	X	X	X	X		12
<i>Varlık Fiyatlandırması (Asset Pricing)</i>	X	X	X		X	X	X	X				X	X	X	X	X	12
<i>Genel Denge (General Equilibrium)</i>	X		X	X	X	X	X	X	X		X		X		X		11
<i>Tüketim (Consumption)</i>	X	X	X					X	X			X	X	X		X	9
<i>Devlet ve Kamu Maliyesi (Government and Public Finance)</i>	X	X				X	X		X			X	X			X	8
<i>Yatırım (Investment)</i>		X	X			X		X	X			X	X	X			8

	MIT	Chicago	Harvard	Stanford	Minne.	Princ.	Upenn	North	Berkeley	NYU	UCLA	Yale	Columbia.	LSE	Roches.	Wiscon.	Top.
<i>Arama Teorisi (Search Theory)</i>		X				X	X	X		X		X				X	7
<i>Para Teorisi (Monetary Economics)</i>		X				X		X				X	X		X	X	7
<i>İşsizlik (Unemployment)</i>						X			X			X	X		X		5
<i>Uluslararası İktisat (International Economics)</i>	X					X				X		X		X			5
<i>Gelir Dağılımı (Distribution of Income)</i>	X								X				X	X			4
<i>Beşeri Sermaye (Human Capital)</i>	X					X							X	X			4
<i>Yeni Keynesyen Teorileri (New Keynesian Theories)</i>	X								X		X						3
<i>Davranışsal Makro İktisat (Behavioral Macroeconomics)</i>	X								X								2
<i>Kurumlar (Institutions)</i>	X					X											2
<i>Toplam</i>	12	13	8	6	7	16	11	13	15	7	8	15	15	13	10	9	

programlarında gösterilen makro iktisat derslerinin ayrılmaz bir parçası durumuna gelmiştir. Yukarıdaki tablodan görüleceği üzere incelenen okullarının tamamının ilk yıl makro iktisat derslerinde dinamik optimizasyon verilmektedir. Ayrıca, bu okulların çoğunda dinamik optimizasyon ilk konu olarak gösterilmektedir. Zira, derslerde ele alınan diğer konulardaki modellerin çözümü büyük ölçüde dinamik optimizasyona dayanmaktadır.

İlk yıl makro iktisat derslerinde dinamik optimizasyonla birlikte üzerinde en çok durulan konu büyümedir. Büyümeyle ilgili konular arasında, yeni büyüme teorisi olarak da isimlendirilen neoklasik içsel (endojen) büyüme teorisi, incelenen okulların tamamında ilk yıl makro iktisat derslerinde gösterilmektedir. Yine bununla ilgili olarak teknoloji, AR&GE, yenilik gibi büyümeyle ilgili konular da ayrı bir başlık olarak bu okulların 12'sinde gösterilmektedir. Öte yandan, Solow, Ramsey gibi dışsal (eksojen) büyüme modellerine de bu okulların 15'inde yer verilmektedir.

Modern makro iktisat, dinamik genel denge yapısı üzerine kuruludur. Dolayısıyla, incelenen okullardaki makro iktisat derslerinde de denge kavramı, genel denge yapısı gibi konular ayrı bir başlık altında incelenmektedir. İncelediğimiz okullar arasında ilk yıl makro iktisat derslerinde genel dengeyle ilgili konuları ayrıca inceleyenlerin sayısı 11'dir.

Lisans makro iktisat derslerinin ağırlık noktasını oluşturan para politikası ve mali politika konuları incelenen okulların 13'ünde gösterilmektedir. Yine 13 okulda gösterilen bir diğer konu ise OLG'dir. Gösterilme sayısına göre yapılan sıralamada, dinamik optimizasyon, büyüme, para politikası-mali politika, OLG, AR&GE, teknoloji ve genel denge konularını konjonktür dalgalanmaları takip etmektedir. Konjonktür dalgalanmaları incelenen okulların sadece 3'ünde gösterilmemektedir. Bugün bu konunun, ABD gibi gelişmiş ülkelerde kısa vadede milli gelir değişimlerini açıklayan en önemli model olması sebebiyle böyle bir ağırlığa sahip olduğu kanaatindeyiz. Varlık fiyatlandırma ise bu okulların 12'sinde gösterilmektedir.

1980'lere kadar makro iktisadın merkezinde yer alan tüketim konusunun ağırlığını korumakla birlikte, makro iktisat derslerinde bir kaç basamak gerilemiş olması dikkat çekmektedir. Bugün tüketim konusu, ilk 15'teki önde gelen okulların dokuzunda gösterilmektedir. Sekiz ve daha az okulda gösterilen konular ise şöyledir: Devlet ve Kamu Maliyesi (8), Yatırım (8), Para Teorisi (7), Arama (7), İşsizlik (5), Uluslararası İktisat (5), Yeni Keynesyen Teoriler (3), Gelir Dağılımı (4), Beşeri Sermaye (4), Davranışsal İktisat (2), Kurumlar (2).

Bu okullardan mezun olacak doktora öğrencilerinin makro iktisat alanında çalışma ve araştırma yapmak için bazı temel metot ve tekniklere sahip olmaları gerektiğinden, önde gelen 16 okulda ilk yıl makro iktisat derslerinde hemen hemen aynı konuların ve aynı matematiksel

araçların verildiği görülmektedir. Ancak, okul bazında ele aldığımızda, mikro iktisattan farklı olarak, birbirinin aynı veya çok yakın iki ders programı (syllabus) görmek oldukça zordur. Bu durum, dersi veren öğretim görevlisinin ilgi ve çalışma alanlarının verilen dersin içeriğini etkilediği anlamına da gelmektedir. Öte yandan, genel olarak ilk yıl makro iktisat dersleri üzerinde kurumsal ve ideolojik bir etkiden bahsetmek güçtür. Zira, bugün metodoloji bakımından makro iktisat alanında büyük bir birlik oluşmuştur. Bununla birlikte, bazı okullarda hafif bir kurumsal etkiden bahsetmek mümkündür. Bu okullara örnek olarak MIT, Chicago ve Berkeley verilebilir. Örneğin, sadece MIT'deki ilk yıl makro iktisat derslerinde kurumların rolü ve önemi üzerinde ayrıca durulmaktadır. Bu durum, okulun önde gelen makro iktisatçılarından Daron Acemoğlu'nun kurumlar üzerine çalışmalar yapmasıyla ilişkilendirilebilir. Öte yandan, okulları tek tek incelerken de belirtildiği üzere Berkeley Üniversitesi, kurumsal olarak ampirik çalışmalara ve davranışsal makro iktisada yakın durmaktadır. Davranışsal makro iktisat alanındaki çalışmalarıyla tanınan George Akerlof'un Berkeley'de bulunması, Berkeley'de ilk yıl verilen makro iktisat derslerinin içeriğini de etkilemektedir. Özellikle, Akerlof tarafından verilen "Makro İktisat Teorisi" isimli derste, neoklasik model ve yaklaşımlar anlatılırken, bunlara davranışsal ve Yeni Keynesyen İktisat tarafından getirilen eleştirilere de yer verilmektedir.

2.2. Makro İktisat Doktora Eğitiminde Referans Kitaplar

İncelenen okulların iktisat doktora programlarının ilk yılında verilen makro iktisat derslerinde öğrencilere tavsiye edilen ve ders esnasında referans verilen kitaplara göz atıldığında öncelikle bu kitaplarının sayısının çokluğu dikkat çekmektedir. Bu durumun ilginçliği mikro iktisat dersleriyle kıyaslandığında ortaya çıkmaktadır. Bu okulların ilk yıl mikro iktisat derslerinde takip edilen kitaplar arasında Mas-Colell, Michael D. Whinston ve Jerry R. Green'in *Microeconomic Theory* isimli kitabı tek başına öne çıkmaktadır. Bu durum, giriş kısmında da belirtildiği gibi mikro iktisadın makro iktisada nazaran daha yerleşik bir yapıya sahip olmasıyla ilişkilendirilebilir. Makro iktisatta referans verilen kitapların sayısının çokluğuna rağmen, ilk yıl derslerinde özellikle takip edilen kitaplar arasında 5 tanesi öne çıkmaktadır (Bkz. Tablo 2). Bu kitaplar Nancy L. Stokey, Robert Lucas ve Edward C. Prescott tarafından hazırlanan *Recursive Methods in Economic Dynamics*, Lars Ljungqvist ve Thomas J. Sargent tarafından hazırlanan *Recursive Macroeconomic Theory*, Xavier Sala-i Martin ve Robert Barro tarafından hazırlanan *Economic Growth*, David Romer tarafından

Tablo 2: Makro İktisat Doktora Eğitiminde Referans Kitaplar

	<i>Upenn</i>	<i>MIT</i>	<i>Berk</i>	<i>Col.</i>	<i>Pri.</i>	<i>Har.</i>	<i>Min.</i>	<i>Stan.</i>	<i>UCLA</i>	<i>Chi.</i>	<i>Yale</i>	<i>Wis.</i>	<i>Roc.</i>	<i>North</i>	<i>NYU</i>	<i>LSE</i>	<i>Top.</i>
<i>Recursive Methods in Economics Dynamics – Lars Ljungqvist ve Thomas J. Sargent</i>	<i>X</i>	<i>X</i>	<i>X</i>		<i>X</i>	<i>X</i>	<i>X</i>	<i>X</i>	<i>X</i>	<i>X</i>	<i>X</i>	<i>X</i>		<i>X</i>			<i>12</i>
<i>Recursive Macroeconomic Theory – Nancy L. Stokey, Robert E., Jr. Lucas ve Edward C. Prescott</i>	<i>X</i>	<i>X</i>	<i>X</i>	<i>X</i>	<i>X</i>		<i>X</i>	<i>X</i>	<i>X</i>	<i>X</i>	<i>X</i>	<i>X</i>		<i>X</i>			<i>12</i>
<i>Economic Growth Barro&Sala-i Martin</i>		<i>X</i>	<i>X</i>	<i>X</i>	<i>X</i>					<i>X</i>					<i>X</i>	<i>X</i>	<i>7</i>
<i>Lectures on Macroeconomics Blanchard&Fischer</i>		<i>X</i>			<i>X</i>				<i>X</i>	<i>X</i>	<i>X</i>					<i>X</i>	<i>6</i>
<i>Advanced Macroeconomics – David Romer</i>			<i>X</i>	<i>X</i>	<i>X</i>	<i>X</i>										<i>X</i>	<i>5</i>
<i>Frontiers of Business Cycle Research - Cooley</i>	<i>X</i>							<i>X</i>			<i>X</i>						<i>3</i>
<i>Macroeconomic Theory – Sargent</i>				<i>X</i>					<i>X</i>			<i>X</i>					<i>3</i>
<i>Endogenous Growth Theory – Aghion ve Howitt</i>									<i>X</i>						<i>X</i>	<i>X</i>	<i>3</i>
<i>Foundations of International Economics- Maurice Obstfeld ve Kenneth Rogoff</i>		<i>X</i>		<i>X</i>	<i>X</i>												<i>3</i>
<i>Microeconomic Theory – Mas Colell</i>					<i>X</i>					<i>X</i>							<i>2</i>
<i>Dynamic Macroeconomic Theory – Sargent</i>				<i>X</i>								<i>X</i>					<i>2</i>
<i>Introduction to Economic Growth – Charles Jones</i>					<i>X</i>											<i>X</i>	<i>2</i>
<i>Interest and Prices - Woodford</i>		<i>X</i>		<i>X</i>													<i>2</i>
<i>Monetary Theory and Policy – Walsh</i>		<i>X</i>		<i>X</i>													<i>2</i>
<i>Investment under Uncertainty- Avinash Dixit ve Robert Pyndick</i>						<i>X</i>											<i>1</i>
<i>Studies in Business Cycle Theory – Lucas</i>									<i>X</i>								<i>1</i>
<i>Rational Expectation and Econometric Practice – Sargent</i>									<i>X</i>								<i>1</i>
<i>Dynamic Economic Analysis - Harris</i>	<i>X</i>																<i>1</i>
<i>Understanding Consumption – Angus Deaton</i>				<i>X</i>													<i>1</i>
<i>The Elusive Quest for Growth - William Easterly</i>					<i>X</i>												<i>1</i>
<i>Political Cycles and the Macroeconomy- A. Alesina ve N. Roubini</i>					<i>X</i>												<i>1</i>

hazırlanan *Advanced Macroeconomics* ve Olivier Blanchard ve Stanley Fischer tarafından hazırlanan *Lectures on Macroeconomics*'dir.

Nancy L. Stokey, Robert Lucas ve Edward C. Prescott tarafından hazırlanan *Recursive Methods in Economic Dynamics* kitabının içeriğinde esas olarak modern iktisadi dinamikler incelenmektedir. Kitap, ağırlıklı olarak iktisadi model ve konuların matematiksel analizi üzerinde durmaktadır. Bu nedenle, tekrarlamalı analiz için gerekli metotlar anlatıldıktan sonra bu metotların genel denge sistemlerine nasıl uygulandığı gösterilmektedir. Bu içeriğinden dolayı, konular işlenirken öğrenciye iktisadi alt yapıdan çok matematiksel ve teknik alanlarda yardımcı olması amacıyla kitaptan faydalanılmaktadır. Kitapta, farklı bir çok iktisadi konuyla ilgili uygulamalara da yer verilmiştir.

Lars Ljungqvist ve Thomas Sargent tarafından hazırlanan *Recursive Macroeconomic Theory* adlı kitabın içerdiği temel konu tekrarlamalı analizdir. Esas olarak dinamik makro iktisat konularından bahseden kitap, teknik konulara ağırlık vermesinin yanı sıra, bu konuların çeşitli iktisadi alanlardaki uygulamalarına da yer vermiştir. Teknik ağırlıklı bir kitap olduğu için iktisadi alt yapıdan çok matematiksel ve teknik alanlarda öğrenciye yardımcı olmaktadır. Bu kitap da teknik konulara ağırlık verdiği için ders esnasında modellerin çözüm metotlarının gösterimi esnasında faydalanılan bir kaynaktır.

İncelediğimiz okulların büyük bir bölümünde, yukarıda bahsedilen kitapların ikisinin birlikte tavsiye edildiği görülmektedir. Bu iki kitabın ağırlıklı olarak doktora programlarında tercih edilmesi, doktora programlarının sadece iktisadi fikirlere değil, aynı zamanda teknik ve matematiksel açıklamalara ve ispatlara da önem verdiğini göstermektedir.

Xavier Sala-i-Martin ve Robert Barro tarafından hazırlanan *Economic Growth* isimli kitap iktisadi büyüme ve neoklasik büyüme teorilerine odaklanırken, bir yandan da bu teorilerin kullandığı modellerin ampirik uygulamalarını ve teori ile bulgular arasındaki bağlantıyı göstermektedir. Kitabın içerdiği konulardan dolayı, ders esnasında büyüme teorileri konusunda bu kitaptan faydalanılmaktadır.

David Romer tarafından hazırlanan *Advanced Macroeconomics* isimli kitap doktora öğrencilerine makro iktisat konularında bir alt yapı hazırlamaktadır. Kitapta, büyüme ve OLG modelleri, konjonktür dalgaları, tüketim ve yatırım gibi konular gösterilmektedir. Ayrıca, kitapta gösterilen konular ile ilgili ampirik çalışmalar da bulunmaktadır. Böylelikle, teorilerin uygulamaları da gösterilmiş olmaktadır. Kitapta teknik konulara yer verilirken, ağırlık iktisadi mantık ve düşünce üzerindedir.

Olivier J. Blanchard ve Stanley Fischer tarafından hazırlanan *Lectures on Macroeconomics* kitabında esas olarak çıktılardaki dalgalanmalar, işsizlik ve fiyat hareketleri ele alınmaktadır. Kitapta yer verilen başlıca konuları tüketim ve yatırım, OLG, para, çoklu denge, balonlar ve istikrar, nominal katılıkların rolü, rekabetçi denge, konjunktur dalgalanmaları, nominal katılıklar ve iktisadi dalgalanmalar, mal, işgücü ve kredi piyasaları, parasal ve mali politikalar olarak sayabiliriz. Her bölümde işlenen konuyla ilgili modeller tartışılırken, son bölümde önceki bölümlere dayanarak makro iktisat için hangilerinin en yararlı araç oldukları incelenmektedir.

2.3. İlk Yıl Makro İktisat Dersleri İçin Gerekli Olan Matematik

Makro iktisat eğitimi sırasında matematiğin yeri iki ana başlık altında incelenecektir. İlk olarak, önde gelen okulların iktisat doktora programlarına başlamak için gerekli olan matematik altyapısından, ikinci olarak da makro iktisat derslerinde öğretilen matematiksel tekniklerden bahsedilecektir.

İktisat doktora eğitimine başlamak isteyen öğrencilerin türev, integral, limit, süreklilik gibi “Analiz (kalkülüs) I”, çok değişkenli analiz, vektör analizi (kalkülüs) gibi “Analiz (kalkülüs) II” ve matris cebiri, determinant ve lineer denklem sistemleri gibi “Matris Kuramı” konularına hakim olması gerekmektedir. Bunların dışında, öğrencinin “Lineer Cebir”, “Türevsel (diferansiyel) Denklemler”, “Gerçel (reel) Analiz”, “Olasılık Hesabı” ve “İstatistik” derslerinde sağlam bir temele sahip olması beklenmektedir. Bazı okullarda bahsi geçen matematik altyapısının oluşturulması için yaz kursları düzenlenirken, çoğu okulda ilk yıl “İktisatçılar İçin Matematik” dersi açılmaktadır.

Daha önce de belirtildiği gibi makro iktisatta kullanılan ana matematiksel teknik dinamik optimizasyondur. Bu teknik, incelenen bütün programlarda giriş konusu olarak gösterilmektedir. Bu anlamda öğrencinin programa başlamadan önce bu konu hakkında ders almış olması talep edilmemektedir. İlk yıl gösterilen dinamik optimizasyon tekniğinin daha sonraki yıllarda bilgisayar uygulamalarına geçilmektedir.

Dinamik optimizasyon konusunda neler gösterildiğine de kısaca değinmekte yarar var. Dinamik optimizasyon sorularının çözümünde temel olarak üç yöntem kullanılmaktadır. Bunlar “calculus of variations (CV)”, “optimal control (OC)” ve “dynamic programming (DP)”dir. Bu üç yöntem hem kesikli, hem sürekli zaman dinamik problemlerin çözümünde kullanılmaktadır. Makro iktisatta bu tekniklerin olasılıklı (stokastik) ve kesin (stokastik olmayan) durumlar için uygulamaları vardır. Ayrıca bu noktada, incelenen programların az bir

kısımında ARMA, MA, zaman serisi ekonometrisi ve durağanlık gibi ana ekonometri konularına da değinilmektedir.

2.4. Makro İktisat Eğitiminde Lisans ve Doktora Farkı

Bu çalışma sırasında, dikkatimizi çeken noktalardan biri de, makro iktisat alanında standart lisans programlarıyla önde gelen okullardaki doktora eğitimi arasında ciddi bir fark bulunduğu. Lisans eğitimi sırasında başlangıç seviyesi ve orta seviyede mikro iktisat derslerini almış bir öğrenci doktora eğitimi sırasında, lisans eğitiminde görmüş olduğu konuları daha ileri bir seviyede görürken, başlangıç seviyesi ve orta seviyede makro iktisat derslerini almış bir öğrenci doktora eğitimi sırasında çok farklı bir makro iktisat eğitimi ile karşılaşmaktadır. Bu nedenle, önde gelen okullara gitmek isteyen öğrencilerin doktora programlarında gösterilen makro iktisat konularında bir altyapıya sahip olmaları için ileri düzeyde makro iktisat derslerini almaları gerekmektedir. Bu gözlem ayrıca makro iktisadın lisans düzeyinde işlenmesi sorununu da ortaya koymaktadır. Lisans üstü düzeyde makro iktisat teknik olarak öğrencilerin bir hayli donanımlı olmalarını gerektirmektedir. Teknik donanım gerektiren konular ise lisans düzeyinde yeterince işlenememektedir. Bu da lisans üstü çalışması yapan bir çok öğrencinin, lisans dersleriyle bağlantı kuramayarak, makro iktisat derslerinde zorlanmasına sebep olmaktadır.

Bugün makro iktisat alanında önde gelen okullarda lisans ve doktora eğitimi arasındaki farkın daha az olduğu dikkat çekmektedir. Bu okulların bazılarında orta düzeydeki makro iktisat dersleri doktora dersleri ile paralellik gösterirken bazılarında da doktora devam etmek isteyen öğrenciler için ileri makro iktisat dersleri açılmaktadır. Bu okulların dışında genel olarak lisans makro iktisat eğitiminde geleneksel IS-LM modelleri kullanılmaktadır. Ancak, lisansta IS-LM ve AD-AS eğrilerinin kaymasına bağlı olarak yapılan analiz doktora eğitimde yerini dinamik modellere ve faz diyagramlarına bırakmaktadır. Aradaki bu farkın oluşmasında iki faktör etkili olmaktadır. Birincisi, makro iktisatta mikro iktisattaki gibi tek bir hakim yaklaşımdan bahsetmek mümkün değildir. Örneğin para politikalarının makro iktisadi değişkenler üzerindeki etkileri IS-LM gibi basit bir modelle gösterilebileceği gibi daha kompleks dinamik modellerle de bu analiz yapılabilir. İkinci neden de doktorada kullanılan kompleks dinamik modellerin lisans düzeyindeki iktisat eğitiminin içeriğine ve amacına uygun olmamasıyla ilgilidir. Dolayısıyla, daha çok Keynesyen iktisatta kullanılan IS-LM ve AD-AS modelleri hem genel fikrin verilmesi hem de basitlik açısından lisans eğitimine daha uygundur. Buradan hareketle, Keynesyen tekniklerin

makro iktisadı anlamak için daha uygun olduğu ve doktora sırasında öğrencilerin bu seviyede bir altyapıya sahip olması beklendiğinden bu konulara tekrar değinilmediğini hatırlatmak gerekir.

Doktora programlarının ilk yılında gösterilen dinamik modellerin matematiksel yöntemlerle çözümü sonraki yıllarda yerini bilgisayar programlarında yazılan kodlarla çözüme bırakmaktadır. Bu anlamda Matlab ve Gauss gibi bilgisayar programlarının doktora eğitimi açısından son derece önemli olduğunu belirtmekte yarar vardır.

2.5 Makro İktisat Alanındaki Mevcut Tartışmalar

Yirminci yüzyıl boyunca sürekli olarak fikirlerin çarpışmasına sahne olan makro iktisat alanında sular durulmuş gözükmektedir. Blanchard'a (2000) göre, 1970'lerin ve 80'lerin ideolojik kamplaşmaları ortadan kalkarken metodolojik bağlamda da büyük ölçüde birlik sağlanmış durumdadır. İlk yıl derslerine baktığımızda, konuların hakim neoklasik modern iktisat bağlamında şekillenmekte olduğu görülmektedir. Neoklasik metodolojinin üstünlük kazanması ve diğerlerini alan dışına itmeye başlamasıyla, lider okullar arasında metodolojik bakımdan önemli bir birlik sağlandığını dile getirmek mümkündür. Diğer bir ifadeyle bugün gerek Keynesyenler gerek davranışsal iktisatçılar neoklasik yaklaşımın ürünü olan dinamik genel denge modellerini kullanmaktadırlar.

Bugün bu okullar arasında "Neoklasik" veya "Yeni Keynesyen" gibi ideolojik ayrımlar yapmak da mümkün değildir. Önde gelen okulların tamamında makro iktisat eğitiminde aynı model ve teknikler kullanılırken, işlenen konular arasında da paralellik görülmektedir. Ancak, bu durum neoklasik ideoloji dışındaki yaklaşımların ortadan kalktığına işaret ediyor denilemez. Makro iktisat derslerini veren öğretim görevlilerine bağlı olarak bu tür yaklaşım farklılıkları gözlemlenmektedir. Fakat bu farklar genel düzeyde bir çatışma oluşturacak düzeyde değildir. Bu noktada yine Akerlof'tan örnek verilebilir. Ders notlarını incelediğimizde Akerlof'un, günümüzde büyük ölçüde kabul gören rasyonel beklentiler hipotezinin gerçek dünyaya uygulandığında eksik sonuçlar verdiğini dile getirdiği görülmektedir. Akerlof ve benzer görüşte olan iktisatçılar, insanların bu modellerde öngörüldüğü kadar rasyonel davranmadıklarını ileri sürerek, bu teörinin karşısına davranışsal iktisadı çıkarmaktadır. Buradan hareketle, Blanchard'ın dediği gibi bugün makro iktisat alanında yapılan çalışmaları genel ideolojik farklılıklar çerçevesinde tanımlamanın mümkün olmadığı ancak bazı ideolojik farklılıkların ve aykırı görüşlerin hala etkisini korumakta olduğu sonucu çıkarılabilir. Hatta bu çalışmada incelenen lider okullarda bile bu

yaklaşımların izlerine rastlamanın mümkün olduğu söylenebilir. Bu durum, makro iktisattaki ana akımı da etkilemektedir. Ana akım, varsayımlar ve yöntemler konusunda eskisi kadar tutucu değildir.

Blanchard'ın günümüz makro iktisat çalışmalarıyla ilgili çok önemli bir diğer tespiti ise, aksaklıkların bu alanda yapılan araştırmaların giderek daha önemli bir kısmını teşkil etmekte olduğudur. Aksaklıkların burada kısaca tarifini yapmakta yarar var. Neoklasik iktisatta modeller belirli varsayımlar üzerinde kurulmaktadır. Bu varsayımlar, basit, yalın ve eksiksiz bir dünya öngörmektedir. Ancak, gerçek dünya bu varsayımlarda olduğu kadar mükemmel değildir. Bu durum, kurulan modellerin açıklama gücünü azalttığından, iktisatçılar daha doğru sonuçlara ulaşabilmek için gerçek dünyadaki bu aksaklıkları modellerinde daha fazla göz önünde bulundurmaya başlamışlardır. Bizim bu araştırmada ulaştığımız sonuçlar, aksaklıkların doktora düzeyindeki makro iktisat eğitiminde de giderek daha fazla yer almakta olduğunu göstermektedir. Örneğin, Chicago Üniversitesi'nde ilk yılın ikinci dönemindeki "Gelir Teorisi II" dersinde iş gücü ve kredi piyasalarındaki aksaklıklar veya MIT'de açılan "İleri Makro İktisat I" dersinde eksik piyasalar ve sözleşmeler, sürü davranışı gibi aksaklıklar üzerinde durulmaktadır. Ancak, ilk yıl dersleri büyük ölçüde aksaklıkların dikkate alınmadığı *benchmark* modeller üzerine inşa edilmektedir.

İktisat literatüründe en önemli sorunlardan birisi "makro iktisadın mikro temellerinin olup olmadığı" olagelmıştır. 1980'lerden sonra ana akım makro iktisatta metodolojik birliğin büyük ölçüde sağlanması ve üzerinde ittifak edilen bu metodolojinin de mikro iktisatta olduğu gibi bireyler ve firmaların optimizasyon problemleri üzerine inşa edilmesi iktisadın iki ana dalı arasındaki metod farklılıklarının azalmasını sağlamıştır. Bu gelişmelerle, birlikte "makro iktisadın mikro temelleri" problemi de önemini giderek kaybetmeye başlamıştır. Bu çalışmada incelenen okullarda da mikro ve makro iktisat öğretiminde metodolojik olarak temel bir ayrılıktan bahsetmenin güç olduğu görülmektedir. Örneğin, MIT'de ilk yılın ilk döneminde yalnızca mikro iktisat dersi verilmektedir. Makro iktisat dersi ise ilk yılın ikinci döneminden itibaren verilmeye başlanmaktadır. Burada öğrencilere makro iktisadi analizlerden önce birey ve firma davranışları, oyun teorisi, genel ve kısmi denge gibi temellerin verilmek istendiği söylenebilir. Ayrıca, Mas Colell, Mas Colell, Whinston ve Green'in *Microeconomic Theory* gibi doktora düzeyindeki mikro iktisat derslerinde en çok kullanılan kitaplardan birisi Chicago ve Princeton üniversitelerinde makro iktisat derslerinde takip edilmektedir.

Makro iktisadın bugünkü konumuyla ilgili bir diğer tespit ise matematiğin bu alan içerisindeki kullanımının giderek artmakta olduğudur. Bugün matematik, iktisat doktora programlarının ayrılmaz bir parçası konumundadır. İktisat eğitiminde önde gelen okulların doktora programlarına kabul alan öğrencilerin lisans düzeyinde iktisat ve matematik bilgisine sahip oldukları görülmektedir. Fakat 1980’li yıllarla kıyaslandığında günümüzde matematiğin iktisattaki konumunda bir değişimin yaşandığı göze çarpmaktadır. İktisat doktora eğitiminin değerlendirildiği “The Making of an Economist I” (David Colander ve Arjo Klamer, 1987) ve “The Making of an Economist II” (Colander 2004) makalelerinde bu değişim ortaya konulmaktadır. Colander (2004), iktisat doktora eğitimiyle ilgili şu tespiti yapmaktadır: “Günümüzde iktisat doktora eğitimi hala fazlasıyla matematiksel olmasına rağmen daha fazla ampirik hale gelmiştir. Kullanılan matematikte artık reel analize daha az yer verilirken, ampirik çalışmalar için gerekli ve politik analizlere uygun olan uygulamalı matematik daha fazla önem kazanmaktadır.” İncelediğimiz okullarda özellikle ikinci yılda verilen ileri makro iktisat derslerinde ampirik çalışmaların ağırlık kazandığı görülmektedir. Öte yandan, öğrencilerin doktora tezlerinde de ampirik konularda daha fazla çalıştıkları dikkat çekmektedir. Dolayısıyla, teorik bilgiler ile matematiksel araç ve metotlar bu okullarda ilk yıl makro iktisat derslerinde verilmektedir.

İktisat doktora programlarında gösterilen makro iktisat dersleri ile ilgili en ciddi eleştirilerden birisi de, derslerin giderek soyut bir hal almakta olduğudur. Bu dersleri alan öğrencilerin öğrendikleri teknikleri ve metotları güncel ekonomi politik meselelere uygulamakta güçlük çektikleri, bu meselelerle ilgili fikirlerinin daha çok lisansta aldıkları makro iktisat derslerine dayanmakta olduğu ileri sürülmektedir. Bu görüştekiler, doktora düzeyindeki makro iktisat dersleri ile ekonomi-politik uygulamaların arasının giderek açılmakta olduğunu savunmaktadırlar. Bu çalışmada elde edilen sonuçlar bu görüşleri kısmen doğrulamaktadır. İncelenen okulların ilk yıl makro iktisat derslerinde para politikası ve mali politika konularına yer verilmesine rağmen, ağırlığın teknik altyapı ve temel modeller ile büyüme teorileri gibi konular üzerinde olduğu görülmektedir. Ancak, bu durum iktisat programlarında doktora yapan öğrencilerin politika uygulamalarından tamamen koptuğu anlamına da gelmemektedir. İkinci yılda gösterilen ileri makro iktisat derslerinde ve atölye çalışmalarında politika meselelerine daha fazla ağırlık verilebilmektedir. Ayrıca, makro iktisat alanında çalışan öğrenciler ileriki yıllarda, öğrendikleri teknik ve metotlar sayesinde kendi başlarına veya çalıştıkları öğretim görevlileriyle politika uygulamaları üzerine araştırma yapabilmektedirler.

2.6 Makro İktisat Alanında Yapılan Araştırmaların Geleceğine Dair Çıkarımlar

Blanchard, makro iktisat alanında yapılan araştırmaların geleceği üzerinde tahminde bulunmanın borsayı tahmin etmekten güç olduğunu dile getirmektedir. Blanchard (2000) bu nedenle, sadece bazı yerinde sorularla ve tahminlerle gelecekte yapılacak araştırmalarla ilgili genel bir çerçeve çizmeye çalışmaktadır. Makro iktisattaki araştırmaların artık ciddi biçimde aksaklıklar üzerine odaklandığını; ancak, belirli bir grup aksaklık üzerine kurulu genel modellerin henüz çok kısıtlı sayıda olduğunu vurgulayan Blanchard, makro iktisattaki araştırmaların geleceğiyle ilgili en önemli sorulardan birinin önümüzdeki dönemde bu tür modellerin yaygın bir biçimde kullanıp kullanılmayacağı olduğunu ileri sürmektedir. Blanchard ikinci olarak, ekonomi politikalarının refah etkilerinin giderek karmaşık hale geldiğini belirterek, önümüzdeki dönemde makro iktisat çalışmalarının önemli bir boyutunu bu konunun teşkil edeceğini savunmaktadır. Blanchard son olarak ise, düzenleyici kurumlar ve bunların işleyişi arasındaki farkların yarattığı sonuçlar üzerindeki çalışmaların gelecekte makro iktisatta daha fazla yer tutacağını iddia etmektedir.

Bu bölümde, Blanchard'ın yukarıdaki faktörler etrafında dile getirdiği öngörülerini, bu araştırmada elde edilen bulgular açısından değerlendirilecektir. Blanchard, iktisatçıların inceledikleri her bir piyasada farklı farklı aksaklıkları dikkate aldıklarını, bu durumun ise yapılan çalışmaları kafa karıştırıcı gösterdiğini belirtmektedir. “Dolayısıyla, gelecekte sadece bir kaç önemli aksaklığı temel alan bütünleşik modellerle ilgili çalışmaların artmasını bekleyebiliriz” diyen Blanchard, bu tür çalışmaların makalenin kaleme alındığı dönemde henüz prototip düzeyde mevcut olduğunu belirtmektedir. Bu çalışmada da, yukarıda da belirtildiği gibi, ikinci yıl derslerinde aksaklıkların giderek artan şekilde yer almaya başladığını görülmüştür. Ancak, Blanchard'ın tarif ettiği şekilde bazı önemli aksaklıkları temel alan bütünleşik modeller henüz ne ilk yıl ne de ikinci yıl derslerinde yer almaya başlamıştır. İlk yıl dersleri, daha çok *benchmark* konumundaki neoklasik modelleri temel almaktadır. İkinci yıl derslerinde ise aksaklıklar, bütünleşik bir model çerçevesinde değil tek tek ele alınmaktadır. Örneğin, emek piyasalarındaki aksaklıklar, kredi piyasalarındaki aksaklıklar, eksik sözleşmeler gibi konular bu ikinci yıl derslerinde incelenmektedir.

Blanchard'a göre, bugün oluşturulan modellerde uygulanan iktisadi politikaların refah etkileri giderek daha karmaşık hale gelmiştir. *Benchmark* modeller çerçevesinde yapılan analizlerde politikaların refah etkileri açık ve anlaşılabilirken, modellere aksaklıkların eklenmesiyle refah analizleri daha kompleks hale gelmektedir. İncelediğimiz okulların

doktora programlarındaki ilk yıl makro iktisat derslerinde öğrenciye bir altyapı kazandırmak amacıyla *benchmark* modeller gösterilmektedir. Kompleks refah analizleri ise, sonraki yıllarda genelde seçmeli olarak verilen ileri makro iktisat derslerine bırakılmaktadır. Aksaklıkları içeren bazı modellere okuma listelerinde yer verilirken, öğrencilere bu modelleri incelemeleri de tavsiye edilmektedir.

Blanchard, aksaklıkların varlığına bağlı olarak düzenleyici kurumların öneminin giderek artmakta olduğuna dikkat çekmektedir. Örneğin, 97 Asya krizi sırasında düzenleyici kurumların zayıf olduğu ülkelerde kurdaki düşüşler daha fazla olmuştur. Ayrıca, Blanchard kurumlar ve bunların işleyişi arasındaki farkların makro iktisat açısından yarattığı farklı sonuçlar üzerindeki çalışmaların gelecekte daha fazla yer tutacağını ileri sürmektedir. Blanchard'ın kurumların öneminin arttığını vurgulamasına rağmen, incelenen okullardaki doktora programlarının ilk yıl makro iktisat derslerinde henüz kurumların ekonomideki rollerinin incelenmesine önemli bir yer verilmediği görülmektedir. Daha öncede belirttiğimiz gibi, sadece MIT'deki iktisat doktora programındaki ilk yıl makro iktisat derslerinde kurumların rolleri ayrı bir başlık olarak yer almaktadır.

3. SONUÇ

Bu çalışma, iktisat alanında dünyanın önde gelen 16 üniversitesinde verilen doktora düzeyindeki makro iktisat eğitiminin ortak ve farklı yönlerini ortaya koyma ve makro iktisat alanında son yıllarda yaşanan gelişmelerin, makro iktisat eğitimine nasıl yansıdığını inceleme fikrinden hareketle gerçekleştirilmiştir. Türkçe'de bu konuda yapılan çalışmaların az olması da bu araştırmanın önemini artırmaktadır. Ayrıca bu çalışma, yurt dışında iktisat alanında doktora yapmak isteyen, özellikle de makro iktisat alanında çalışmayı düşünen Türk öğrencilere fikir vermeyi de hedeflemektedir.

Önde gelen üniversitelerin doktora programlarındaki makro iktisat dersleriyle ilgili materyallerin incelenmesi sonucunda, bu okulların tamamında ilk yıl makro iktisat derslerinde öncelikli olarak dinamik optimizasyon teknikleri verildiği görülmektedir. Dinamik optimizasyon, dinamik genel denge yapısı üzerine kurulu modern makro iktisat teorisinde oluşturulan modellerin başlıca çözüm yöntemidir. Bu derslerde işlenen konularda farklı okullar arasında paralellikler bulunmasına rağmen, mikro iktisattaki gibi bir öz mevcut değildir. İşlenen konular noktasında bir birlikten söz etmek mümkün değilken; en önemli ortak yön *benchmark* modeller üzerinde durulmasıdır. Politik iktisat konularına ise ilk yıl

derslerinde yüzeysel olarak değinilmekte, bu alanda yapılacak çalışmalar ileri yıl derslerine bırakılmakta veya makro iktisat çalışan öğrenciler bu konular üzerine kendileri eğilmektedir. Bu veriler ışığında, ilk yılda gösterilen ana derslerde öğrencilere makro iktisadi analizlerde kullanılacak temel matematiksel teknik ve araçların öğretilmesinin ve *benchmark* modellerin anlatılmasının amaçlandığı söylenebilir. Diğer bir ifadeyle, ilk yıl makro iktisat dersleri öğrencilere programın ileriki yıllarında yapacakları çalışmalar için altyapı kazandıracak şekilde düzenlenmiştir.

Bu çalışmada, vurgulanan bir diğer husus ise, iktisat doktora programlarındaki makro öğretiminde matematiğin rolü ve öneminin giderek artmakta olduğudur. Matematiğin öneminin arttığı gerek programlara kabul edilmek için şart koşulan matematiksel altyapıdan, gerek bu programlardaki derslerde matematiksel teknik ve araçların yoğun bir şekilde kullanılmasından görülmektedir. Bu durum, lisans eğitimini matematik ve teknik bilimler üzerine yapmış öğrencilerin, bu programlara daha kolay kabul almasını sağlamaktadır. Dolayısıyla, iktisat alanında çalışan matematik ve mühendislik kökenli öğretim görevlilerinin sayısı gittikçe artmaktadır.

Matematiğin iktisat alanında kullanımının gittikçe artmasına bağlı olarak doktora programlarında da matematik altyapısı güçlü öğrenciler tercih edilmektedir. Fakat, bu noktada iktisat eğitiminde teorik matematikten uygulamalı matematiğe doğru bir geçiş olduğunu belirtmekte yarar vardır. Bilgisayar teknolojisinde yaşanan gelişmelere ve verilerin ulaşılabilirliğinin artmasıyla da ilintili olarak son yıllarda makro iktisatta ampirik çalışmaların önemi ve ağırlığı giderek artmaktadır. Makro iktisat alanında uygulamalı matematiğin kullanımında görülen yükselişte bu gelişmeler önemli rol oynamaktadır.

İlk yıl derslerinde daha çok teknik ve metotlar gösterildiği için dinamik optimizasyon konularının yoğun biçimde anlatıldığı Lars Ljungqvist ve Thomas J. Sargent'ın *Recursive Macroeconomic Theory* ve Nancy L. Stokey, Robert E., Jr. Lucas ve Edward C. Prescott'un *Recursive Methods in Economic Dynamics* kitapları hemen hemen bütün programlarda kullanılmaktadır. Büyüme teorisi de ilk yıl derslerinde önemli bir yer teşkil ettiğinden, Xavier Sala-i-Martin ve Robert Barro tarafından kaleme alınan *Economic Growth* isimli kitap yukarıda belirtilen iki kitaptan sonra en çok kullanılan kaynaktır.

Standart bir iktisat lisans programından mezun olan bir öğrenci doktora başladığında, lisans eğitiminden çok daha farklı bir müfredatla karşılaşmaktadır. Bu anlamda, makro iktisat eğitiminde lisans ve doktora arasındaki mesafenin açıldığı, hatta kopma noktasına geldiği dikkat çekmektedir. Zira, yeni gelişmeler bir yana, makro iktisatta on yıl

öncesinde kaydedilen gelişmelere bile lisans kitaplarında yer verilememektedir. Bunun iki önemli sebebinden ilki, makro iktisatta yapılan çalışmaların çok fazla sayıda olması ve bu çalışmaların tek bir yaklaşım etrafında organize edilmemiş olmasıdır. İkincisi ise, günümüzdeki makro iktisat literatüründe egemen olan dinamik genel denge modellerinde kullanılan metotların lisans seviyesine indirgenememesidir.

Blanchard (2000), makro iktisat çalışmalarının geleceğine dair aksaklıkların artacağı, uygulanan ekonomi politikalarının refah etkilerinin daha karmaşık hale geleceği ve düzenleyici kurumların öneminin giderek artacağı tespitlerinde bulunmaktadır. Bu makalede, önde gelen okulların ilk yıl makro iktisat derslerinde temel teknik ve metotların anlatıldığı; aksaklıkları temel alan modeller, para ve maliye politikaları ve bunların refah analizleri, kurumların ekonomideki rolü gibi konuların sonraki yıl derslerine bırakıldığı ortaya konulmuştur.

Günümüzde 1970'ler ve 80'lerde Neoklasik ve Keynesen yaklaşım arasındaki ideolojik farklar Keynesyenlerin lehine kaybolurken, metodoloji üzerinde ise Neoklasiklerin lehine bir ittifak gerçekleşmiştir. Bu yakınlaşmalar sonucunda farklı düşüncelere önem veren eklektik modern makro iktisat doğmuştur. Hatta, modern makro iktisat metodolojik açıdan mikro iktisada da yaklaşmış ve iktisadın bu iki temel alanı arasındaki metot farkı azalmıştır. Gerçek dünyayı daha iyi tasvir edebilme adına, aksaklıklar ana akım modellere dahil edilmeye başlanmış ve bu yönde yapılan çalışmaların önemi artmıştır. Bu gelişmeler, makro iktisadi metot, teknik ve *benchmark* modellerin anlatıldığı ilk yıl derslerini olmasa da, genel olarak doktora düzeyindeki makro iktisat eğitimini de etkilemekte ve dönüştürmektedir.

KAYNAKÇA

Akerlof, George A., (2002), Behavioral Macroeconomics and Macroeconomic Behavior , *The American Economic Review*, Vol. 92, No. 3, pp. 411-433.

Blanchard, Olivier, (2000), What Do We Know About Macroeconomics That Wicksell and Fisher Did Not?, *The Quarterly Journal of Economics*.

Boschini, Anne D., Matthew J. Lindquist, Jan Pettersson ve Jesper Roine, (2004), Learning to Lose a Leg: Casualties of PhD Economics Training in Stockholm, *Econ Journal Watch*, Vol. 1, No. 2, pp. 369-379.

Colander, David, Arjo Klamer, (1987), The Making of an Economist, *Journal of Economic Perspectives*, Güz, 1(2), pp. 95-111.

Colander, David, (2000), Telling Better Stories in Introductory Macro, *The American Economic Review*, Vol. 90, No. 2.

Colander, David, (2002), The Aging of an Economist, *Journal of the History of Economic Thought*.

Colander, David, (2004), The Making of an Economist II, *Journal of Economic Perspectives*, Middlebury College Working Paper Series 0420, Middlebury College, Department of Economics.

Colander, David, (2005), What Economists Teach and What Economists Do, *Journal of Economic Education*, 36, 3; ABI/INFORM Global, pp. 249.

Hansen, W. Lee, (1991), The Education and Training of Economics Doctorates: Major Findings of the Executive Secretary of the American Economic Association's Commission of Graduate Education in Economics, *Journal of Economic Literature*.

Sims, Christopher A., (1996), Macroeconomics and Methodology, *The Journal of Economic Perspectives*, Vol. 10, No. 1 (Winter, 1996), pp. 105-120.

Van Dalen, Hendrik P., (1997), Acquiring Knowledge over the Economist's Lifetime, Research Center for Economic Policy (OCFEB) and Tinbergen Institute, Erasmus University Rotterdam.

Woodford, Michael, (1999), Revolution and Evolution in Twentieth-Century Macroeconomics, *Princeton University*.